

מטבעיו

עלון מידע למטיילים למדריכים ולתושבי שדה בוקר והסביבה

"יִתְפַּלֵּל כָּל-חֶסֶד אֱלֹהִים- לַעֲת מְצֵא: רֵק, לְשֹׁטֵף מַיִם רַבִּים- אֱלֹהִים, לֹא יִגְיעוּ." תהילים ל"ב 6

החורף התחיל! שיטפונות כבר פוקדים את נחלי הנגב, פה ושם כבר ניתן לראות מרבדים ירוקים או שלוליות מונצצות. הנרקיסים הוציאו ראשם והימים בהירים קרירים- מושלמים לטיול...

צוות בית ספר שדה

עדכונים מהשטח

- **'דיווחי גבים'** אלו הם המקומות המחזיקים מים ע"פ דיווחים מהשטח: גב חווארים, מצד מאגורה, גב צרור, גבי ימין, גב חווה (עומק 2 מטרים לערך), גב ומאגורת כביר, גב זרחן, עין אום תינה, גבי טרף, גבי עפרון, עין ירקעם (הגב הגדול התמלא בסחף), גבי שועלים, גב דרורים, נחל ורדית, ברכת צפירה, גב קינה, גבי פארן, גב צניפים, הקניון הלבן. **רשימת הנחלים שידוע כי שטפו (31/12):** חווארים, צרור, צין, זרחן, מדור, חתירה, ימין, חצרה, ממשית, צפית, פרס, שחק, נקרות, גידרון, מסור ובוקר.

ביום שלישי ה-31/12 יצא צוות המדריכים של הביס"ש להשתלמות בנושא הפוספטים במפעל אורון. לאחר ההשתלמות נסע הצוות לארוחת צהריים בעין אום תינה ונקלע לשיטפון מרהיב בנחל זרחן. המדריכים בכלל לא ציפו ליום כזה רטוב אך התמזל מזלם ואפילו נכתב עליהם באינטרנט.

[קישור לכתבה על שיטפון בנחל זרחן](#)

צילום: זיו שרצר

"כבר פורחים הנרקיסים"

הנרקיסים בנחל חצץ כבר פורחים בכל יופיים. כולם מוזמנים לסייר בבורות חצץ ומקבץ הנרקיסים הקרוב אליהם.

מהפרחים הידועים, היפים והנפוצים בארץ. גדל לפעמים במרבדים צפופים ונרחבים. הפרח מדיף ריח נעים וחזק, וכשהצמחים צפופים הם ממלאים את האויר כולו בריחם. הנרקיס המצוי ידוע כצמח-ביצות. אך **בית-גידול** נוסף החביב על הנרקיס הוא כיסי-קרקע בין סלעים בהרים, הקולטים את מי-הגשם המעטים ששם ביעילות רבה. בנגב הצפוני הם פורחים בעקבות הגשם החזק הראשון, בין אם הוא מוקדם ובין אם הוא מאוחר.

צילום: זיו שרצר

צילום: זיו שרצר

תצפיות בועניינות

תאריך	שם הצופה	כמות	מיקום	מין
8/12	סלע נופר	1	בור מעל לימן צרור	דורבן מת
24/12	פרח בוקר	1	נחל שחק	שלד של ארנבת
24/12	יעל שווימר	1	נחל קטורה (מעל המפל)	פרא
30/12	מירב אירני	1	בור מים מתחת הר קטום	שפיפון
30/12	דרך לוטן	8	שפך נחל עפרן	פרא
3/1	חנש"מ וחנב"ז	1	נחל קטורה (מעל המפל)	פרא
9/1	יחידת הסברה	15	שפך נחל מדור	פרא

דורבן מת בבור המים

צילום: זיו שרצר

לפני כשבועיים עלתה לתודעה הישראלית תכנית "תעלת הימים" עקב חתימת הסכם בין ישראל, ירדן והרשות הפלסטינית. בהסכם נאמר שבמהלך 4-5 השנים הבאות יוקם צינור באורך 180 ק"מ, מים סוף דרך הערבה הירדנית ועד האגן הדרומי של ים המלח.

בכל שנה יישאבו כ-200 מיליון מ"ק מים מים סוף, כאשר 80,000 אלף מ"ק יותפלו במתקן חדש שיוקם בעקבה ויחולקו בין ישראל, הרשות הפלסטינית וירדן.

עלות הנחת הצינור מוערכת בכ-400 מיליון דולר שנכון לעכשיו לא ברור מי ישלם, הבנק העולמי, ישראל וירדן או אזרחי ישראל וירדן. שתי המטרות העיקריות של הפרויקט הן "הצלת ים המלח" והגדלת אספקת המים לממלכת ירדן.

כשראיתי את הכתבה הופתעתי. לא שמעתי בתקופה האחרונה על מגעים כלשהם בין המדינות או על הרעיון עד עצם חתימת ההסכם. כאילו ששמרו על הדבר בסוד ורק אחרי שהוא הגיע לנקודת הסיום הכריזו על כך לכולם. עוד הופתעתי מהשם הגדול ("תעלת הימים") והמיתוג המטעה ("הצלת ים המלח") שניתן להסכם.

השם "תעלת הימים" אינו מתאר את הפרויקט שנחתם כרגע בצורה נכונה. "תעלת הימים" הוא פרויקט מורכב יותר, גדול יותר ועם השלכות כלכליות וסביבתיות הרבה יותר גדולות. נכון שהפרויקט הנ"ל לא פשוט בכלל אך ממדיו אינם מתאימים לשם שניתן לו.

למי שלא זוכר (או לא יודע) תעלת הימים היא שם כולל למיזמים של הובלת מים בין ימים בישראל. המיזמים שהוצעו קשורים בעמקי הצפון, בקעת הירדן, בים המלח ובערבה, והימים הסובבים אותם: ים סוף מדרום והים התיכון ממערב. רובם קשורים בהזרמת מים שפירים או מי ים לבקעת הירדן וליים המלח. הזרמת המים המתוכננת נועדה להיעשות באמצעות מובלים שונים: תעלות, מנהרות וצינורות. בכל מיזם שהוצע קמו מטרות רבות מנושאים שונים: אספקת אנרגיה, התפלת מי ים ואספקת מים אזורית, שיקום אגן הירדן וים המלח, קידום שלום אזורי, פיתוח תעשייה ופיתוח תיירות. בעבר עלו 3 חלופות לחיבור בין הימים והם: הזרמת מי הים התיכון בתעלה דרך עמק יזרעאל לעמק בית שאן ומשם לים המלח. הזרמת מי הים התיכון דרומה מאשקלון בתעלה פתוחה ומנהרה תת-קרקעית חצובה מתחת להרי חברון לים המלח. הזרמת מי ים סוף לים המלח דרך מובל בערבה ובאזור ים המלח. שתי החלופות האחרונות כבר היו על שולחן הדיונים ב-40 השנים האחרונות והופסקו עקב חוסר כדאיות כלכלית.

מעניין דווקא שהמיתוג שהשתמשו להסכם התעסק בעיקר בהצלת ים מלח. כיום לים המלח מוזרמים כ-350 מיליון מ"ק בשנה, כאשר האידוי מגיע ל-1000 מיליון מ"ק בשנה, והדבר מתבטא בירידת מפלס המים באגן הצפוני בכ-1.20 מ' בשנה. בחתימת ההסכם הוחלט להזרים כ-100 מיליון מ"ק בשנה, כעשירית מכמות המים הנדרשת! מים אלו שיוזרמו יהיו תמלחת שתופק בעקבות התפלת המים, בעלת הרכב כימי שונה ממי ים המלח, והם יוזרמו לאגן הדרומי של ים המלח.

הסיכונים הסביבתיים הם בעיקרם:

- ריבוד של שכבות בתוך ים המלח, כאשר השכבות העליונות תהיינה מדוללות עם יחסית מעט מלחים, והשכבות התחתונות יהיו רוויות מלחים אותם ימשיכו המפעלים לשאוב לאגן הדרומי, ולהפיק את המינרלים האצורים בים. פועל יוצא הוא שכל פעם עומק השאיבה יגדל וכך גם העלות והשקעת האנרגיה.
  - הזרמה של מים בעלי הרכב כימי שונה יכולה לגרום להלבנת מי הים עקב התגבשות גבס או לחלופין האדמה של מי הים בעקבות ריבוי של אצות וחיידיקים שישגשגו בהרכב הכימי החדש.
- בשנים 2009-2012 הוקמו כמה צוותים (ישראלים ובינלאומיים) לבדיקות מקיפות החל מהפך הכלכלי והכדאיות ועד לפן הסביבתי והסיכונים למערכות האקולוגיות. מתוך הדו"ח עולה כי הזרמה של עד 400 מיליון מ"ק בשנה של תמלחות לא תהווה פגיעה קשה במערכת האקולוגית הרגישה של ים המלח.

לים המלח יש מובל טבעי – נהר הירדן, הנשפך לאגן הצפוני הוא זה שיוכל לחיות ולהציל את התייבשות הים. הזרמה של מים לאגן הדרומי היא לא הפתרון. ים המלח כנראה לא יינצל בעקבות הנחת הצינור. חשיבותו של הצינור היא בעיקרה אספקת מים לירדן שסובלת ממחסור חמור של מים, ועבודה משותפת בין ישראל ושכנותיה. וכאן אני שואל למה המיתוג המטעה? צריך לעזור לירדן עם אספקת מים ויש חלופות זולות יותר ואולי פחות מזיקות לסביבה, אז למה להתעקש להציל את ים המלח ולא באמת לעשות זאת?

עדכון צפרות מפי מידד גורן

הסופות שהגיעו בעוצמה באמצע החודש קבעו סוף סוף עובדה רשמית – החורף הגיע! יחד איתו ציפורי החורף אשר יבלו פה את מרבית התקופה עד לתחילת האביב.

במצפה רמון ניתן לראות את בזבזי הלבנון מגיעים לאתרי הלינה הקבועים שלהם בחורשות קק"ל המפוזרות בשטח. מין זה מגיע אלינו מהחרמון (פרט מטובע משם נמצא בשנה שעברה בשדה בוקר), חכלילית הסלעים המזרחית המגיעה מטורקיה גם נצפית בחורשה בכניסה לעיירה. ורדיות סיני נצפות בערוצי הנחלים. בנחל נקרות נצפו כמה להקות בדצמבר.

במישורי הלס הרחבים ניתן לראות את סבכי המדבר המגיע אלינו מערבות מרכז אסיה, סלעית חורף, סלעית ערבות וסלעית מדבר. אל הסלעיות האלו הצטרף פרט אחד של סלעית אירופית אשר כנראה החליט לא להמשיך בנדידה לאפריקה כשאר בני מינו.

אל הנגב המערבי נוהרים עשרות חובבי צפורים בחפשמ אחר מינים מיוחדים המציפים את השדות הירוקים. להקה של תשע עשרה קיויות להקניות, מין הנמצא בסכנת הכחדה עולמית חמורה, נצפתה באופן קבוע ליד אורים. בז ציידים, בזים נודדים, בזים גמדיים, עיטי שמש ועקבים עיטיים הם חלק ממגוון רחב של עופות דורסים הנצפים לאורך קוי המתח באותו האזור. חופמי ערבה נצפה בשדות, ובמאגרי המים נצפו ברווזים מעניינים כגון: ברוז אפור, צולל חלודי, צולל ביצות, ברוז צהוב מצח ונטה.

במסגרת תכנית ניטור הקטות אותה החלנו לאחרונה אנו עורכים ספירות קבועות באתרי השתייה של הקטות. התקופה זו בה ישנן בריכות מים עונתיות, גבים ושולוליות אנו רואים ירידה דרסטית במספרי הקטות שבאות למרכזי טיהור השפכין אותם הן פוקדות בשאר עונות השנה.

כמה תצפיות מעניינות מהתקופה האחרונה: חנקן חיזור וקיכלי גדול בצומת הנגב. עלוית צהובת גבות וחרטומית גמדית בפארק גולדה. סיסרי הרים, חומות וחיוורים בלהקה משותפת אחת במדרשה באמצע החודש. בניצנה נצפו פורפיריה כחולה, רמית, גבתוני סוף וצטיה. בנוסף להן שחף אגמים טועה, להקת לוחמים וטדורנות (בבריכות האידוי).

החובארות מתארגנות לעונת הקינון וכבר נראות מסתובבות בשטח בקבוצות קטנות. בקרוב אפשר יהיה לחזות במופעי החיזור המרהיבים של הזכרים. עד כאן עדכונים. שיהיה חורף חם ונעים.

מידד גורן

מרכז צפרות רמת נגב

בזבז הלבנון

עיט שמש

סבכי מדבר

תגובות, הערות, הארות, מידע לפרסום ועוד...

יש להעביר לרעי דיגה

matbeon.boker@gmail.com

050-2050586

ליצירת קשר

בית ספר שדה: 08-6532016 (מרכז הזמנות – שלוחה 1, מחלקת הדרכה - שלוחה 2).

אתר האינטרנט שלנו:

<http://bsadeh.boker.org.il>